

УДК 330.3

Проблема фінансування інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах

Павленко І.А.

доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту
Київського національного університету технологій та дизайну

Кирилко Н.М.

старший викладач кафедри менеджменту
Київського національного університету технологій та дизайну

Цибіна Ю.О.

студентка
Київського національного університету технологій та дизайну

Стаття присвячена проблемам управління та фінансування інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах. Розглянуто фактори, що перешкоджають реалізації та розвитку інноваційної діяльності на підприємствах. Досліджено та проаналізовано джерела фінансування інновацій на підприємствах. Запропоновано стратегії, які сприятимуть розвитку інноваційної діяльності підприємств.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційні процеси, фінансування інноваційної діяльності, розвиток інновацій, джерела фінансування.

Павленко І.А., Кирилко Н.М., Цибіна Ю.О. ПРОБЛЕМА ФИНАНСИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Статья посвящена проблемам управления и финансирования инновационной деятельности на отечественных предприятиях. Рассмотрены факторы, которые препятствуют реализации и развитию инновационной деятельности на предприятиях. Исследованы и проанализированы источники финансирования инноваций на предприятиях. Предложены стратегии, которые будут способствовать развитию инновационной деятельности предприятий.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инновационные процессы, финансирование инновационной деятельности, развитие инноваций, источники финансирования.

Pavlenko I.A., Kirilko N.M., Tsybina Y.O. THE PROBLEM OF FINANCING THE INNOVATIVE ACTIVITY OF DOMESTIC ORGANIZATIONS

This article is dedicated to the problems of leading innovations and of financing innovative activity in domestic organizations. The factors impeding the realization and development of innovative activity of organizations have been reviewed. The sources of financing innovations of organizations are discussed and analyzed. The strategies that contribute to innovative activity development in organizations are suggested.

Keywords: innovations, innovative activity, innovative processes, financing of innovative activity, development of innovations, sources of financing.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Кризові явища, що мали місце в Україні на початку століття, суттєво призупинили розвиток інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах порівняно з підприємствами розвинутих країн, де головною рушійною силою ринкової економіки є саме інновації. Питання розвитку інноваційної діяльності актуальне для підприємств великого та середнього бізнесу. Нині існує багато приватних вітчизняних підприємств та організацій, що ставлять за мету отримання додаткового прибутку за рахунок комерціалізації інформації з подальшою метою задоволення потенціальних споживачів.

Саме ці підприємства приватної форми власності мають ширші можливості для реалізації інноваційних процесів за рахунок більшої гнучкості. Дослідження присвячене проблемам управління та фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні. Питання розвитку інноваційної діяльності на підприємствах спонукає до пошуків розв'язання проблеми недофінансування вітчизняних підприємств, які мають можливості займатися інноваційною діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові та теоретичні засади управління інноваційною діяльністю дослідили у своїх

наукових працях такі українські та зарубіжні вчені, як, зокрема, П. Друкер, С.М. Ілляшенко, А. Томпсон, які зробили значний внесок у формування теорії управління інноваційною діяльністю. Питання активізації інноваційної діяльності підприємств системно досліджується в працях А.О. Касич [1; 2; 3].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Цілями статті є дослідження проблеми недофінансування інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах; виявлення факторів, що впливають на розвиток інновацій на підприємствах; дослідження шляхів створення сприятливих умов для розвитку інновацій на підприємствах; виявлення шляхів, що дадуть змогу компенсувати недостатнє забезпечення власними коштами та недофінансування з боку держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Автори вважають, що необхідність концентрації зусиль вітчизняних підприємств на освоєнні нових технологій, виготовленні нових виробів і наданні нових послуг пояснюється реально наявним спадом виробництва традиційних товарів. При цьому багато видів продукції не користуються попитом через власну неконкурентоспроможність. Єдиним виходом є орієнтація підприємств на випуск нової або оновленої продукції, а також для подолання кризи необхідно використовувати такі механізми: відмовитися від випуску неконкурентоспроможної продукції, періодично брати участь у виставкових заходах і провадити активний пошук нових споживачів [4, с. 241].

Інноваційний процес підприємства – це процес, що пов'язаний зі створенням, осво-

енням і поширенням інноваційних продуктів. Інноваційні процеси є сукупністю прогресивних технологій, якісно нових змін, які безперервно виникають у часі й просторі.

Однією із головних проблем розвитку інновацій на вітчизняних підприємствах в Україні є недостатнє фінансування інноваційної діяльності порівняно з підприємствами інших розвинутих країн. З.В. Пічкурова [5, с. 186] у своїй статті зазначає, що «сьогодні питання фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт посідають перше місце серед усіх інших перешкод, пов'язаних з їх проведенням». Саме недофінансування інноваційної діяльності на підприємствах негативним чином впливає на розвиток підприємств, що займаються науково-дослідною роботою в своїх сферах діяльності.

Згідно з даними Держкомстату України за 2014 рік на інноваційну діяльність було витрачено 7 695,9 млн. грн., зокрема 6 540,3 млн. грн. власних коштів підприємств, 344,1 млн. грн. з держбюджету, 138,7 млн. грн. іноземних інвестицій (рис. 1).

На 2015 рік загальна сума витрат на інноваційну діяльність збільшилася майже вдвічі і становила 13 813,7 млн. грн., зокрема 13 427 млн. грн. власних коштів підприємств, 55,1 млн. грн. з держбюджету, 58,6 млн. грн. коштів іноземних інвесторів (рис. 2).

У 2016 році загальна сума витрат на інновації становила 23 229,5 млн. грн., зокрема 22 036 млн. грн. власних коштів підприємств, 179 млн. грн. державних коштів, 23,4 млн. грн. коштів іноземних інвесторів (рис. 3).

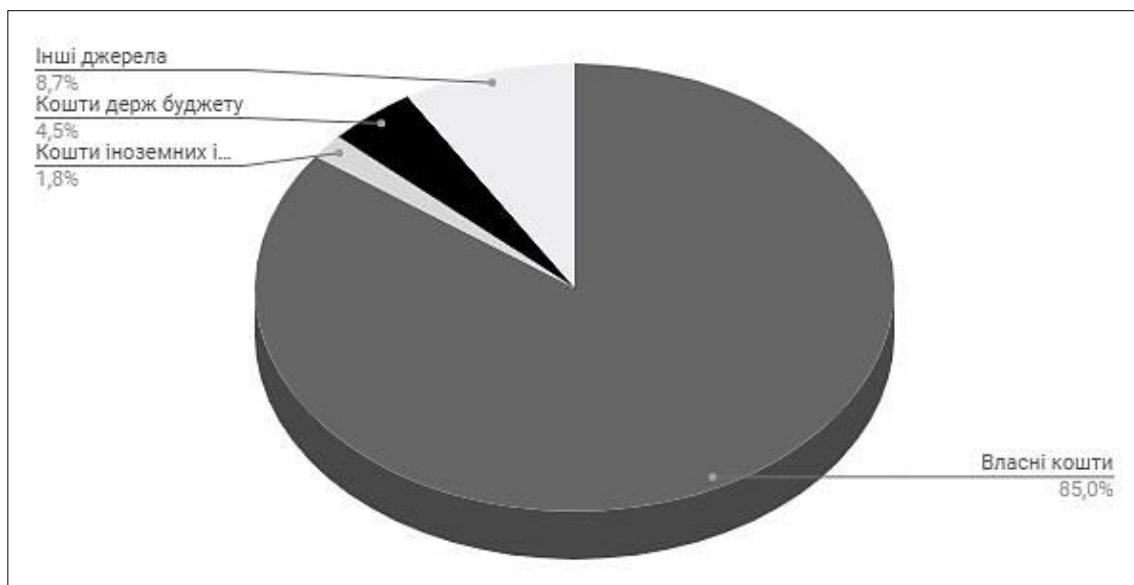

Рис. 1. Джерела фінансування інноваційних заходів підприємств України у 2014 році [7]

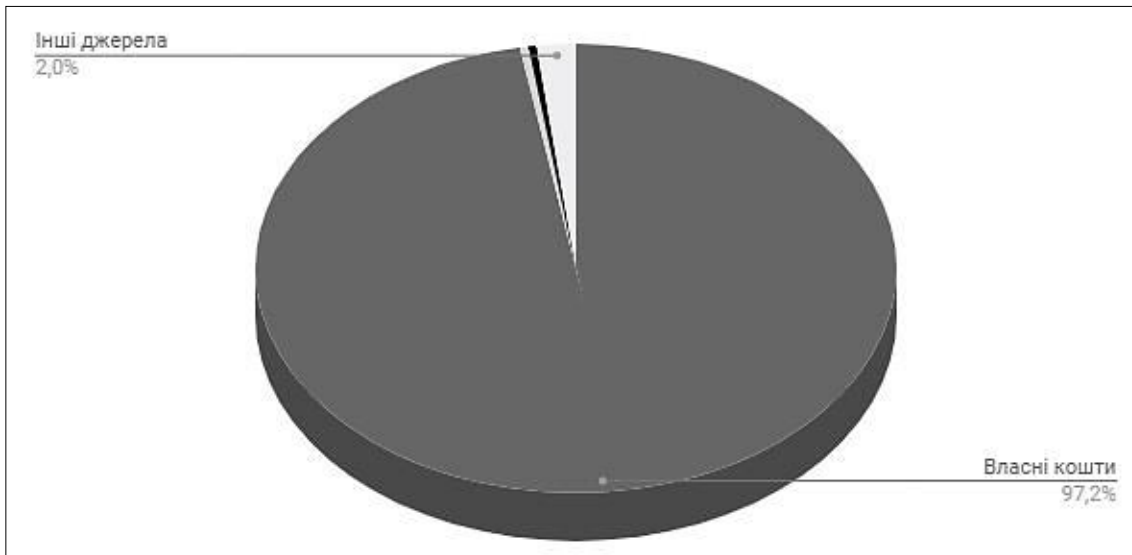

Рис. 2. Джерела фінансування інноваційних заходів підприємств України у 2015 році [7]

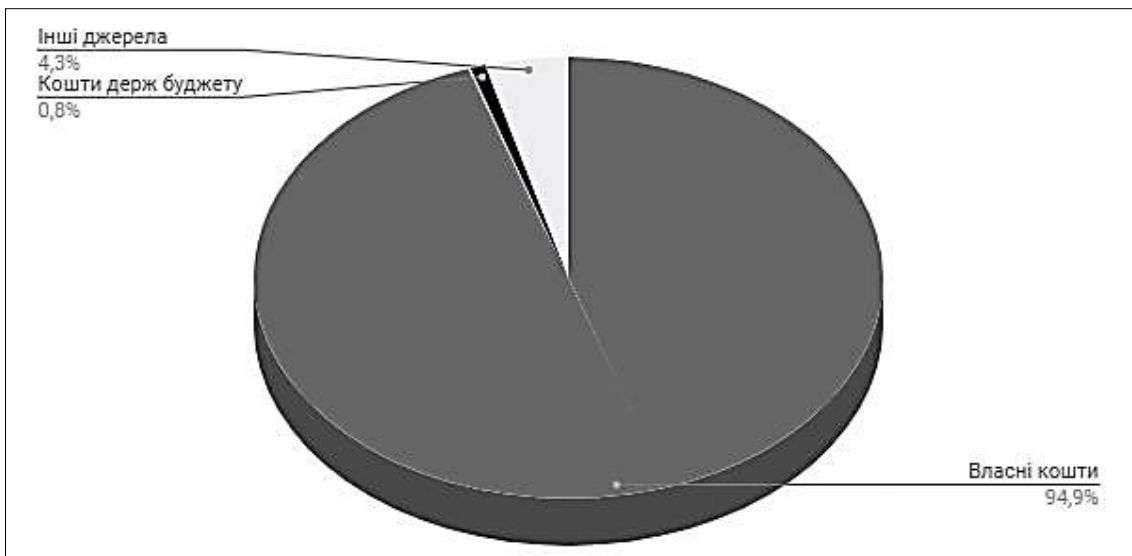

Рис. 3. Джерела фінансування інноваційних заходів підприємств України у 2016 році [7]

Розглянувши дані трьох діаграм, можемо зробити висновок, що на 2016 рік загальна сума витрат на інновації збільшилася більш ніж у три рази порівняно з 2014 роком і майже в два рази порівняно з 2015 роком (рис. 4). Збільшення витрат на інноваційну діяльність переважно відбувалося за рахунок власних коштів підприємств, тоді як сума іноземних інвестицій лише зменшувалася протягом цього періоду і на 2016 рік становила найменшу суму з 2000 року. Фінансування з боку держави спочатку зменшилось майже на 84% в 2015 році, а потім збільшилось майже на 125% в 2016 році.

Тоді як сума витрат на інноваційну діяльність стрімко збільшувалася впродовж періоду з 2014 по 2016 роки, відсоток впровадження інновацій на підприємствах також

зростав, але не так стрімко, а саме лише на 3% в 2015 році і на 1% в 2016 році (рис. 5).

Таким чином, з отриманої інформації можна зробити висновок, що вітчизняні підприємства, які займаються або мають змогу займатися інноваційною діяльністю, у 2016 році були менш привабливими для іноземних інвесторів, ніж у попередні роки. З 2013 року спостерігається різкий спад іноземних інвестицій, і 2016 рік має найнижчі показники.

А.О. Касич [1, с. 23] у своїй праці перераховує основні фактори, що перешкоджають реалізації інновацій на вітчизняних підприємствах. Головними факторами є нестача власних коштів та недостатня фінансова підтримка з боку держави. Фінансові обмеження є найвагомішими факторами, що пере-

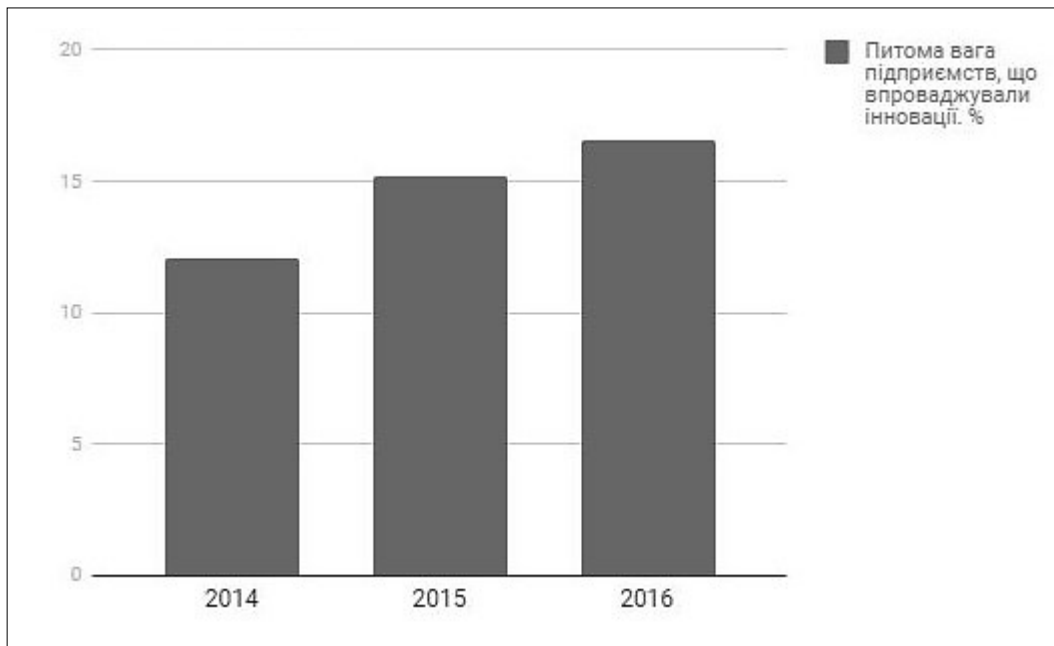

Рис. 4. Динаміка зміни загальної суми витрат на інноваційну діяльність за період 2014–2016 років [7]

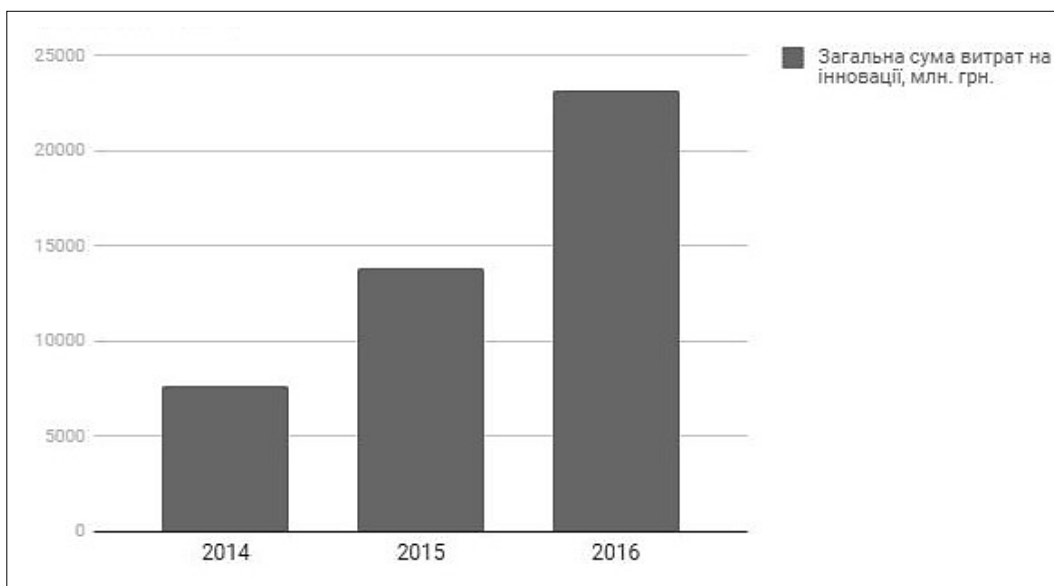

Рис. 5. Динаміка впровадження інновацій на промислових підприємствах за період 2014–2016 років [7]

шкоджають розвитку або впровадженню інноваційної діяльності на підприємствах. Для започаткування інноваційної діяльності підприємство повинно мати стійку фінансову базу. Також А.О. Касич запропонувала збільшувати обсяги державного фінансового забезпечення інноваційної діяльності, наукових розробок за визначеними пріоритетними напрямками, такими як інформація та телекомунікації, переробна промисловість, фінансова та страхова діяльність, діяльність у

сфері архітектури та інжинірингу [1, с. 24], а також активізувати мотиваційні важелі інноваційної діяльності для національного та іноземного інвестора. Зазначені заходи дадуть змогу покращити стан інноваційної політики підприємств і вирішити проблеми її реалізації на підприємствах України.

З.В. Пічкурова [5, с. 187] зазначає, що «серед наявних джерел фінансування інноваційної діяльності в розвинених країнах слід відзначити ключову роль бізнес-сектору, на

який припадає більшість всіх інвестицій в інноваційну сферу».

Підприємствам, які мають можливість займатися інноваційною діяльністю, але не мають достатніх коштів, доцільно залучати спонсорів та інвесторів, які були б зацікавлені в розвитку і впровадженні інновацій. Розвиток техніки і створення нових технологій визначили провідну роль науково-технічних нововведень як джерела економічного зростання. Нині проблема комерційного успіху підприємства може бути сформульована як необхідність концентрації уваги на впровадженні нових видів продукції і технологій [8, с. 24].

Створення комплексної стратегії для підприємств, які мають можливість займатися інноваційною діяльністю, є ключовим питанням, яке потребує вирішення. Впровадження інновацій на підприємствах має певні ризики, через що деякі підприємства вагаються і не здійснюють оновлення асортименту, впровадження нової продукції чи інших інновацій. Тому створення і розвиток нових технологій потребують стабільної фінансової бази і підтримки з боку інвесторів. Для того щоб на вітчизняних підприємствах розвивались інноваційні процеси, перш за все потрібно створювати маркетингові відділи на підприємстві для аналізу ринку і проведення маркетингових досліджень задля того, щоб зрозуміти, розробка і випуск якої нової продукції будуть рентабельними для підприємства. Також доцільним буде створення науково-дослідних підрозділів з кваліфікованих спеціалістів, які будуть мотивовані на дослідження і розвиток організації в сфері інновацій.

Велике значення у формуванні стратегії інноваційного розвитку має забезпечення інноваційної активності промислового підприємства. Саме в цьому полягає інноваційна політика сучасного промислового підприємства, яка забезпечує ефективність нововведень в усіх сферах своєї діяльності.

Висновки з цього дослідження. В результаті проведення дослідження було виявлено фактори, які перешкоджають розвитку інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах, серед яких перше місце посідають нестача власних коштів, а також недостатнє державне фінансування та відсутність інвестицій. Для розвитку інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах необхідно розробити маркетингову стратегію, яка дасть змогу проаналізувати ринок, створити маркетинговий та науково-дослідний підрозділи, а також регулярно проводити маркетингові дослідження. Розробка і впровадження нової продукції на підприємстві мають певні ризики, тому велике значення має стійке фінансове забезпечення. Підприємства, які налаштовані на оновлення або створення нової продукції шляхом впровадження інновацій і не мають власних коштів для реалізації інноваційних проектів, також можуть брати участь у виставковій діяльності, що сприятиме знаходженню нових партнерів, інвесторів, спонсорів та привабить нових потенційних споживачів, що приведе до збільшення доходів підприємства. Таким чином, підприємства зможуть компенсувати недостатнє фінансування інноваційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Касич А.О. Інноваційна активність підприємств України: динаміка, проблеми та шляхи вирішення / А.О. Касич, К.О. Канунікова // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 22. – С. 21–24.
2. Касич А.О. Теоретичні і методичні основи аналізу внутрішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності / А.О. Касич // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3 (117). – С. 243–250.
3. Інноваційна продукція як основа підвищення конкурентоспроможності підприємств України / [А.О. Касич, М.В. Назарова, Т.А. Климович] // Держава та регіони. – 2008. – № 2. – С. 66–69.
4. Кирилко Н.М. Роль виставкової діяльності у розвитку інноваційних процесів підприємств-експонентів / Н.М. Кирилко // Збірник наукових праць Центру розвитку освіти, науки та інновацій, Консалтингово-конфліктологічного центру, Кримського інститут бізнесу. – Судак, 2011. – С. 238–241.
5. Пічкурова З.В. Інструменти фінансової підтримки інноваційної діяльності в розвинених країнах світу / З.В. Пічкурова, З.І. Галя // Вісник Національного авіаційного університету. – 2012. – № 1. – С. 185–190.
6. Колодяжна І.В. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України / І.В. Колодяжна, К.Е. Борблік // Економіка та суспільство. – 2017. – № 9. – С. 448–453.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Кирилко Н.М. Активизация инновационного развития предприятий-экспонентов на основе бизнес-планирования выставочных проектов / Н.М. Кирилко, Н.Д. Гурина // Инновационность высшей школы: проблемы и решения : материалы Международной научно-методической конференции (1–2 декабря 2010 года). – Ярославль, 2010. – С. 20–24.